

İŞ EĞİTİMİ VE UYGULAMASI

Öğr. Gör. Hakan KOÇ*

1. İŞ EĞİTİMİ KAVRAMI ÖNEMİ VE TARİHİ GELİŞİMİ

1.1. İş Eğitimi Kavramı

İş eğitiminin kesin olarak başlama tarihini ve yerini tesbit etmek imkansızdır. İşin eğitim süreci içindeki öneminin anlaşılması ve kabul edilmesi ise, uzun zaman almıştır.

Pestalozzi ve onu izleyen eğitimcilerin yaptıkları deneyler ve geliştirdikleri teoriler, eğitimde iş kavramının geliştirilmesinde öncü çalışmalar-
dır. XIX. yüzyılda iş kavramının Avrupa ve Amerika'da yaygınlaştığı gö-
rülmemektedir. İş Eğitimi gibi uygulamayı ihtiva eden eğitimin, programlara
girmesinde; "el işlerinin de en az metamatik ve yabancı dil kadar kültürün
bir parçası olduğu" görüşü önemli rol oynamıştır. Bu tür uygulama çalış-
maları, insanı bir mesleğe hazırlamaktan çok, onu bütün ve çok yönlü ola-
rak geliştirmeye yöneliktir. Bu girişimler sonucunda; tarım, ev ekonomisi,
işletme-ticaret ile teknik resim gibi dersten programlara girmiştir¹.

Günümüzde iş eğitimi kavramıyla aynı anlamda kullanılan "teknolo-
ji eğitimi veya endüstriyel sanatlar eğitimi" gibi kavramların hepsi için şu
şekilde bir ortak tarif yapılabilir: İş (Teknoloji veya Endüstriyel Sanatlar)
Eğitimi, "bilim, teknoloji ve endüstriyi esas alarak bütün öğrenciler için or-
tak olan bilgi, beceri ve değerleri kazandırmayı amaçlayan ders ve

* G.Ü. Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Tarımsal İşletmecilik ve Kooperatifçilik Eğitimi
Anabilim Dalı Başkanı

1. Hıfzı Doğan : Teknoloji Eğitimi, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 128,
Ankara-1983, s. 1, 2, 24.

laboratuvar çalışmalarını belirtmektedir². Başka bir ifadeyle iş eğitimi mesleki ve teknik eğitimin genel eğitim kesimini oluşturmakta olup, ana okulu'ndan yüksek öğretime kadar çeşitli kademelerde verilmesi mümkündür. İş eğitimi, tüm eğitim sisteminin bir parçasıdır ve öğrencilere iş hayatıyla ilgili olarak takım, gereç ve süreçleri tanıyarak, endüstrinin günlük hayattaki etkilerini anlamalarına fırsat verir. Bu eğitim öğrencinin yeteneklerini tanımasını ve kendi mesleğini kendisinin bulmasını sağlar. Buna bağlı olarak, öğrencinin gelecekte seçeceği mesleğe rehberlik etmesi yönünden de çok önemli bir görevi vardır.

1.2. İş Eğitimi Kavramının Önemi

Eğitimin amacı, toplumun tüm fertleri için ortak olan bilgi, beceri ve tavırlara dayalı davranışları geliştirmektir. Bu amaç, tüm eğitim kavramlarının ortak hedefi olmakla beraber; daha çok "genel eğitim" için geçerlidir. Bunun yanında, bir meslek için gerekli olan özel kültür kazandırıcı eğitime de "mesleki eğitim" adı verilir. Mesleki eğitime başlamadan önceki genel eğitim düzeyi, ülkelerin gelişmişliğine ve mesleklerin niteliklerine bağlı olarak değişmektedir. Bazı ülkelerde ise, mesleki eğitim 12 yıllık genel eğitime dayandırılmıştır. Avrupa ülkelerinin çoğunluğunda 9 yıllık genel eğitim mesleki eğitimin ön şartıdır. XIX. yüzyıldan başlayarak işin eğitim değeri yaygınlaşmış ve bu dönemde Avrupa ve Amerika'da kurulan okullar, başlıca iki temel amaca yönelmişlerdir. Birincisi, iş arıcılığı ile kişinin genel yeteneklerini geliştirmek, ikincisi ise, kişileri bir meslek için hazırlamak. Birinci amaç genel eğitimin içinde iş (teknoloji) eğitimini, ikinci amaç ise, örgün mesleki eğitimi meydana getirmiştir. İş kavramının okullara girmesi, yeni eğitim alanlarını oluşturmaktadır. İlkokul, ortaokul ve genel lise içinde sürdürülen iş (teknoloji) eğitimi, fertleri bir meslek için hazırlayan mesleki ve teknik okullar ile çarıkık şekilde sürdürülen mesleki eğitimden farklıdır. İş (teknoloji) eğitimi ile mesleki eğitim kavramlarının açık olmayışı ülkemizde birçok karışıklığa sebep olmaktadır. İlkokul, ortaokul ve genel lise'de sürdürülen iş eğitimi, genel kültürün bir parçası olarak ve iş hayatının niteliklerini tanıtmayı amaçlamaktadır³.

2. Hıfzı Doğan : Endüstriyel Sanatlar Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme Araştırması, M.E.B. Planlama Araştırma ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı Yayını, Ankara-1975, sh. 3.

3. Hıfzı Doğan : "Mesleki ve Teknik Eğitimin İlkeleri ve Gelişmesi", Mesleki ve Teknik Eğitim Sempozyumu, Ankara : 28-29 Nisan 1983, sh. 7,8,9.

Bilindiği gibi, teknoloji çağımızın en etkin unsurlarından biridir. Teknolojinin etkilerini her kıtada ve bir toplumun her kesiminde görmek mümkündür.

Teknolojik yeniliklerin sınırı, milliyeti ve ideolojisi yoktur. Değişiklikler her çağda olmuştur fakat, zamanımızda bu değişikliklerin hızı daha da artmıştır. İş eğitiminin önemini daha iyi kavrayabilmek için, teknolojinin niteliklerini belirtmek gerekir. Teknoloji herşeyden önce bir ülkenin temel kaynağıdır. Kişinin özel yetenekleri, üretici gücü ve takım kullanmadaki ustalığı sayesinde geliştirilmiştir⁴. Teknoloji ile,

- a) Materyal üretme,
- b) Kolaylık sağlama,
- c) Yaşama seviyesi,
- d) Toplumu bütünleştirme,
- e) Verimlilik,
- f) Karar verme süreci,
- g) Bilimsellik,
- h) Sanayileşme,
- ı) Boş zamanları değerlendirme,
- i) Gelir Sağlama

j) Sanat gelişimi gibi imkanlar elde edilir. Zira, teknolojinin kendisi bir sonuç değil, araçtır. Bundan ötürü gerçek bir eğitim, hangi alanda olursa olsun, sonuç hakkında olduğu kadar, sonuca götüren araçlar hakkında da; aynı derece de söz sahibi olmalıdır. İnsan böyle olduğu takdirde mutluluğa ulaşabilir.

Bir ülkede, insanların sağlıklı olması, geçimini kendi gücü ile sağlama, ülkenin kalkınmasına katkıda bulunması, toplu yaşamının kurallarına ve gereklerine uyması isteniyorsa, ülke insanının bunları yapabilecek seviyede eğitilmesi zorunlu olmaktadır. Bunun yerine getirilmesi, ferdi mutluluk kadar ülkenin huzuru ve geleceği bakımından da önemlidir⁵. İnsanların kendi

4. Doğan. Teknoloji Eğitimi, sh. 32-42

5. İbrahim Elhem Başarın, Temel Eğitim ve Yönetimi, Sevinç Matbaası, Ankara-1982, sh. 12.

imkanlarıyla bu yeterliğe ulaşmaları mümkün olmadığını için, devletin destek ve korumasına ihtiyaç vardır. Bu anlamda yapılacak iş eğitimi ise, başarı ve verimliliği artıracaktır.

1.3. İş Eğitiminin Tarihi Gelişimi

1.3.1. Dünya'da İş Eğitimi

Genel eğitimin bir parçası olan iş eğitimi, Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde 1950'lerden bu yana hızla yaygınlaşmıştır. Amerika'da iş (teknoloji) eğitimi, "endüstriyel sanatlar ve ev ekonomisi" adları ile tüm eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Rusya ve yakın zamana kadar kontrolündeki diğer doğu bloku ülkelerinde ise, iş eğitimi; politeknik eğitim olarak özellikle son 40 yıl içerisinde hızla uygulanmıştır. Fransa'da iş eğitimi, daha çok bilimsel temele dayalı teknolojiyi kapsamaktadır. Hazırlanan program; astronomi, fotoğrafçılık, enerji, uygulamalı kimya, polimer ve plastikler, elektronik, otomatik devreler ve üretim teknikleri gibi modüllerden meydana gelmiştir. İngiltere'de bilime dayalı teknolojinin yanında pratik teknolojiyi de ihtiva edecek şekilde düzenlenmiştir. İtalya'da 1962'den itibaren ve "teknik uygulamalar" başlığı altında okullara giren iş eğitimi, portekiz'de 1975'de programlara girmiş ve bugün tüm okullarda uygulanmaktadır. Aynı şekilde, İspanya'da tüm okullarda ve disiplinlerarası yaklaşımla verilen bu eğitim, Yunanistan'da 1977 yılından itibaren programlara girmiştir. Güney Avrupa ülkelerinde iş (teknoloji) eğitimine ayrılan süre ve öğrencilerin başlama yaşları aşağıdaki tablo'da görülmektedir⁶.

Tablo-1

Ülke	Yaş Grubu	Haftalık Ders Saati
İspanya	11-16	2
İtalya	11-14	3
Portekiz	13-15	4
Yunanistan	12-15	2

Kaynak : Avrupa Konseyi Güney Avrupa Ülkeleri Hayata Hazırlama Projesi 27-31 Ekim 1980, Roma-Albano Toplantı Kararları.

6 Doğan, Teknoloji Eğitimi, sh. 28-29.

1.3.2. Türkiye'de İş Eğitimi

XVIII. Yüzyıla gelinceye kadar ülkemizdeki eğitim kurumları, dini esaslara göre düzenlenmişti. 1838 yılından sonra genel eğitim kurumları yanında mesleki okullarda açılmaya başlanmıştır. 1909'dan sonra Darülmuallemi'nde iş eğitimi dersleri okutulmuştur. Eğitim sistemi içinde iş kavramının bir değer olarak kabul edildiğini gösteren ilk uygulama çalışmalarına, 1913 yılında amaç ve fonksiyonları yeniden gözden geçirilen idadi programları'nda yer verilmiştir. Bu okullarda ticaret, tarım ve sanayle ilişkili ders ve uygulamalara rastlanmaktadır. Bugün genel eğitim okullarında sürdürülen iş (teknoloji) eğitimi, Atatürk'ün 1931 yılında yaptığı ve günümüzün çağdaş toplumlarınca da kabul edilen kültür tarifi çerçevesinde yürütülmeye çalışılmaktadır. Söz konusu tarife göre, "Bir insan cemiyyetinin devlet hayatında, fikir hayatında, yani ilimde, sosyal hayatta ve güzel sanatlarda, ekonomik hayatta, ziraatte, zanaatta, ticarete, kara, deniz ve hava taşımacılığında yapabildiği şeylerin sonucudur." Bilindiği gibi çağımız insanının genel eğitimi, geleneksel kültür değerleri yanında çağdaş teknolojiyi tanumasını da öngörmektedir. Türk eğitim tarihinde iş kavramının eğitim sistemi içine girmesinde büyük katkıları olan eğitimcilerden biri İsmail Hakkı Baltacıoğlu'dur. Kendisi, iş kavramını eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak görmüş ve çocuğun erkenden tarım eğitimi görmesini ve bir tarımcı gibi kişilik kazanmasını teklif etmiştir. Baltacıoğlu'na göre, "Okulun görevi hayata hazırlamak değil, hayatı yaşatmaktır." 1930'lu yıllarda, iş eğitimi üzerine çaba harcayan eğitimcilerden birisi de, İsmail Hakkı Tonguç'tur. Tonguç da, iş eğitimini kültürün bir parçası olarak görmekte ve kültürü yükseltmenin bilimi, tekniği, zanaatı yükseltmek olduğunu vurgulamaktadır. İş eğitimi daha ziyade 1940'dan itibaren köy enstitüleri ile yaygınlaşmıştır⁷. Bu uygulama ile, programların yürütülmesinde çevre özelliklerine önem verilmiştir.

Köy enstitü hareketinin bir niteliğide, çevre ihtiyaçlarına dönük olmasıdır. 1949 yılında ortaokul programları yeniden gözden geçirildiğinde; işin eğitimdeki eğitsel değeri takdir edilerek, programlara haftada 4 saat olmak üzere işbilgisi dersi konulmuştur. İşbilgisi dersi tarım, ticaret elişleri ve evişleri gibi konuları ihtiva etmektedir. Bu program 1970 yılına kadar

7 Ibid. sh. 4-9

yürürlükte kalmıştır. İş kavramını okullara sokmak için 1953 yılında yapılan diğer bir girişim de "muhtelif gayeli Ortaokul" denemesidir. Bu okullarda çok amaçlı programlar uygulanmıştır. VIII. Millî Eğitim Şurası (1970)'da ortaokul programlarını yeniden düzenlemiştir. Buna göre ortaokul, ortaöğretim düzeyindeki çeşitli programların ortak gövdesi kabul edilmiş ve tek tip program esas alınmıştır. IX. Millî Eğitim Şurası (1974)'nda ise, işbilgisi derslerinin kapsamı genişletilmiş ve mahalli imkanlara göre esneklik getirilmiştir. Temel eğitimin ikinci kademesi olan ortaokul; öğrencilerin genel eğitimlerini sağlayan, onların ilgi, istidat ve yeteneklerini ortaya çıkarıp geliştiren, hayata atılmak isteyenlere meslek öncesi genel beceriler kazandıran bir kurum olarak tarif edilmiştir.

İş kavramının eğitim sistemimize girdiği tarihten bu güne kadar yaklaşık 80 yıllık bir süreç geçmiştir. bu zaman dilimi içinde iş kavramı,

- a- Tarım dersleri,
- b- Teknik dersler,
- c- İş bilgisi,
- d- Resim-İş,
- e- Sanat ve iş eğitimi,
- f- Seçmeli dersler
- g- İş ve teknik eğitimi
- h- Tarım,
- ı- Ev ekonomisi,
- i- İşletme - Ticaret

başlıkları altında ortaokullarda okutulmuştur. 1949 yılından sonra ortaokul düzeyinde yapılan iş eğitimi uygulamalarının, büyük oranda mesleki eğitime kaydığı görülmektedir. İş eğitimi yönlendiren diğer bir yaklaşımda sanat kavramının etrafında oluşmuştur. Özellikle üretim meslekleri ile sanata dayalı ilkeler bütünleştirilmeye çalışılmıştır. Günümüzde iş eğitimi, teknoloji temeline dayalı olarak geliştirilmektedir. Bu bakımdan iş eğitimi yerine, teknoloji eğitimi kavramı kullanılmaktadır. Teknoloji eğitimi ise, bilimsel ve teknolojik ilkelerin anlaşılması ve uygulanması esas almaktadır⁸. Teknoloji eğitimi, iş ve teknik eğitimi, tarım eğitimi, ticaret (işletme) eğitimi ve ev ekonomisi eğitimi gibi bugüne kadar ayrı ayrı

⁸ Ibid. sh. 15-21.

olarak ele alınmış olan branşların hepsine temel olabilecek niteliktedir. Çağımız teknoloji ile isimlendirilmekte olup, yeni yetişen nesillerin ise, gelecekteki teknolojiye ve enformasyon toplumuna uyum sağlayabilmesi son derece önemlidir.

2. İŞ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI VE UYGULAMASI

2.1. İş Eğitiminin Amaçları

İş eğitiminin temel amacı, öğrencileri problem çözme neteliğindeki eğitim etkinlikleri ile karşı karşıya getirerek; onların, teknoloji ve endüstrinin temel unsur olduğu bir topluma daha iyi bir şekilde hazırlanmalarını sağlamaktır. Okulda öğrencilerin yaptırılacak çalışmalarla çağdaş teknoloji ve endüstride kullanılan ürün, işlem ve materyallerde deneme ve tasarım yapmasına ve yeteneklerini kullanmasına imkan sağlanmalıdır. İş (teknoloji) eğitimi programı, teknoloji ve endüstriyle ilgili olarak geniş bir temele dayanmalıdır. Belirli bir alanda derinleşmek isteyenlere bu imkânın verilmesi gerekir. Programların muhtevası öğrencilerin ilgili ve ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmalıdır⁹.

Bilindiği gibi eğitimin genel amacı, kişinin mutlu, faydalı ve başarılı bir hayat sürmesi için onun büyümesine ve gelişmesine yardım etmektir. Eğitim programları, imkanlar nisbetinde eğitimin genel amacına katkıda bulunacak ders ve faaliyetleri kapsmalıdır. Teknoloji eğitimi ile, gençlerin tamamen veya kısmen karşılanabilecek bazı ihtiyaçları şunlardır¹⁰ :

- a) Başkaları ile işbirliği yapmak,
- b) Yaşadığı çevrede bulunan iş hayatı hakkında bilgi sahibi olmak,
- c) Çeşitli durumlarda kendine güven duygusunu geliştirmek,
- d) Yeteneğine uygun bir projeyi gerçekleştirmekten mutluluk duymak,
- e) Bir proje veya problemi çözerken, verimli ve sıralı bir yöntem izlemeyi alışkanlık haline getirmek,
- f) İletişim araçlarını etkili olarak kullanmak,

⁹ Doğan, Endüstriyel Sanatlar Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme Araştırması, sh. 19, 20.

¹⁰ Doğan, Teknoloji Eğitimi, sh. 70, 72, 76.

g) Boş zamanlarını değerlendirmek için ilgi ve becerilerini geliştirmek,

h) Sağlık ve iş güvenliği açısından bilgi sahibi olmak ve güvenlik kurallarını uygulamak,

i) İyi bir şekilde yapılmış tasarım, materyal ve sanatkarlığın değerini bilmek,

j) Yenilik meydana getirci projelerle estetik yeterliklerini geliştirmek,

k) Ürün ve hizmetin satın alınmasında, kullanılmasında ve bakımında bilinçli olarak karar vermek,

l) Makina ve takımların bakımı ve kullanılmasına ilişkin ilgi ve becerileri geliştirmek,

m) Grafik, resim, kroki, şema vb. çizme ve okuma alışkanlığını geliştirmek,

n) Çevredeki iş imkanları hakkında bilgi edinmek,

o) İş hayatında kullanılan ölçme araçlarına ilişkin bilgi ve beceri geliştirmek,

p) Kendi kendine disiplinli çalışma alışkanlığını geliştirmek.

Bütün bunların yanında iş eğitimi, diğer derslerde okutulan konuları desteklemek suretiyle eğitim amaçlarının gerçekleşmesine yardım eder. İş (teknoloji) eğitiminin, eğitim sistemi içindeki yerinin anlaşılabilmesi ve tüm eğitim sistemindeki fonksiyonunu yerine getirebilmesi için, amaçların açık ve detaylı bir şekilde belirlenmesi gerekir. Söz konusu amaçlar, iş hayatı ve iş hayatını düzenleyen ekonomik şartlardan çıkarılmalıdır. Günümüzde, iş hayatı analiz edilirken, üç ölçü kullanılmaktadır. Bunlar;

* Bilimsel çalışmaların uygulama alanı olarak iş hayatı,

* Uzmanlaşma, teşkilatlanma ve karmaşık insan ilişkileri ve iş hayatı,

* Mal ve hizmet üretimi.

Gerek yukarıda sayılan öğrenci istek ve ihtiyaçları, gerekse iş hayatının analizine ilişkin temel ölçüler dikkate alınarak; iş (teknoloji) eğitimi

için her öğretim düzeyinin şartları çerçevesinde; amaçların şu şekilde sıralanması mümkündür:

1) Öğrencilerde teknoloji kültürünü geliştirmek,

2) Bir ürün ve hizmet üretmeyi araç olarak kullanmak suretiyle, öğrencinin yeteneklerini ortaya koymasını sağlamak,

3) Uzun dönemde öğrencinin kendi yetenek ve ilgi alanlarını tanımasına yardım etmek,

4) Öğrencilerde teknolojiye karşı olumlu tavalar geliştirerek, onları teşvik etmek,

5) Öğrencilerde, iş ve özel hayatları için mal ve hizmet satın alırken, kullanırken ve bakımını yaparken karar verme yeterliğini geliştirmek,

6) Boş zamanları değerlendirme konusunda temel beceriler kazandırmak,

7) Öğrencilerin geleceğe dönük eğitim ve meslekleri için gerekli takım, makine, süreç ve materyallere ilişkin temel becerilerini geliştirmek,

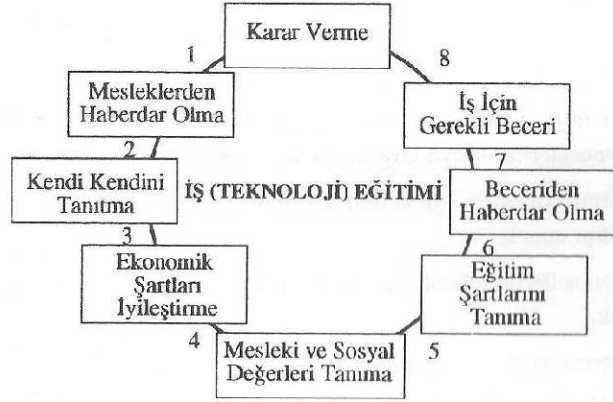
8) Sorumluluk alma, plan yapma, bağımsız veya ekip halinde bir projeyi yapma yeterliğini geliştirmek,

9) Öğrencilerin çeşitli bilimsel ilkeleri anlamalarına ve uygulamalarına yardım etmek,

10) Öğrencilerin düşüncelerini resim, grafik, kroki, şema ve iletişim araçları ile ifade edebilme ve yapılanları anlayabilme gücünü sağlamak,

11) Öğrencilerin güvenlik kurallarına uygun olarak çalışmalarına yardım etmek.

Bunun yanında, iş eğitimiyle öğrencinin temel eğitiminin birinci kademesinde; işin sosyal ve ferdi önemi, kendini tanıma, mesleklerden haberdar olma ve tavır geliştirip, diğer dersler ve meslek alanları arasında ilişki kurarak çeşitli uygulamalar yapması gerekir. Temel eğitimin ikinci kademesinde ise, öğrencilerin meslek alanlarına ilişkin laboratuvar çalışmalarlarıyla meslekleri yakından tanımak ve değerlendirme, programda mevcut ortak derslerle meslek alanları arasında ilişki kurmak ve en az bir meslek alanıyla ilgili genel mesleki becerileri kazanmak gibi amaçlara yönelik olması esastır.

Şekil-1 Meslek Seçimiyle İlgili Aşamalar.

2.2. İş Eğitimi Uygulaması

Çağımızda gittikçe artan bir hızla gelişen teknoloji, insan hayatının bütün yönlerini etkilemektedir. Değişim, her çağda ve hızlı bir şekilde devam etmekte olup, günümüzde ise, boyutları daha da büyüyerek, sağlanan yenilikler nereye ulaşmışsa, orayı değiştirmiştir. Kişi ve toplum hayatını bu derece etkileyen teknoloji, günlük hayatın bir parçası haline gelmiştir. Ayrıca, teknolojinin, her insan için ortak genel kültür değerleri arasında yer alması gerektiği görüşü, bugün için önemli bir yer tutmaktadır. İş eğitimi veya teknoloji eğitimi dersi, diğer geleneksel derslerle aynı değerde olan bir genel kültür dersidir. Gençlerin karar verebilmeleri ve bugün hangi düzeyde olduklarını anlayabilmeleri için, teknolojinin tarihini ve geçirdiği aşamaları bilmeleri gerekir. Teknolojinin tarihi, karar vermeye ve teknolojiyi daha etkin kullanmamıza yardım eder.

İş eğitimi veya teknolojinin genel eğitim programları arasında yer almasını gerektiren nedenler şu şekilde özetlenebilir¹¹:

a) Eğitim, çağdaş gelişmelerden ayrı olarak düşünülmez, zira, hayat büyük ölçüde teknolojiye bağlıdır.

b) Eğitim sistemimiz, yapıcı ve üretken elemanlar yetiştirememektedir. Teknoloji eleştirici tavırları şekillendirerek üretken kapasiteyi yükseltebilir.

c) Teknolojik faaliyetler, genellikle mantıki bir düzene göre kurulmuştur. Her parçanın bütün içinde kendine özgü bir fonksiyonu vardır. Teknoloji mantıki bir zekanın ve yeterliğin gelişmesine katkıda bulunur.

d) Teknolojik çalışmalar disiplinlerarası yaklaşımı gerekli kılar.

e) İş eğitiminin sonucu olarak, öğrenci okulu ne zaman terk ederse etsin, içinde yaşadığı teknik hayata uyum sağlayabilir.

f) İş eğitimi veya teknoloji bilimsel çalışmalar gibi, tabiat ile insan arasında önemli bir rol oynayarak, değişik bilimlere biraraya getirir ve onlara bir bütünlük kazandırmak suretiyle, amaç ve ilkelerin biraraya gelmesini sağlar.

g) Gençlere teknolojinin tanıtılmasıyla, onların ilgileri kuvvetlenir.

h) Öğrencileri, iş hayatı hakkında daha bilgili yaptığından, rehberlik hizmetlerini kolaylaştırır.

ı) Teknoloji, bedeni ve zihinsel gücün kullanılmasını gerektirdiği için eğitimin demokratikleşmesine yardımcı olur.

ı) Bugünkü eğitim sistemimiz daha çok ebedi ve bilimsel alanlarda temel olan soyut bilgileri öğrencilere aktarmaktadır. Genellikle muhakeme tarzı tündengelem şeklindedir. Bu yaklaşım orta yetenekli öğrenciler için verimli olmamaktadır. Teknoloji veya iş eğitimi gerçeğe ve somuta dayalı olduğu için orta yetenekli öğrencilerin verimini artırmaktadır.

2.2.1. Okuldaki Fonksiyonuna Göre İş Eğitimi

İş (teknoloji) eğitimi, eğitim sisteminde ele alınırken, eğitimle bütünleşecek şekilde yeni boyutlara göre tarif edilmelidir. Bugün, teknolojinin dört belirgin özelliğinin bulunduğu kabul edilmektedir.

Öncelikle teknoloji bir dildir. Zira, teknoloji matematik gibi düşündüğümüzü ifade etme imkanı verdiği için bir dildir. Teknolojinin kullandığı teknik resim, çağımızdaki uygarlığın mekanik faaliyetlerini anlamamıza ve incelememize yardım eden dil özelliğine sahiptir. İkinci tanım, teknolo-

¹¹ Ibid. sh. 64-69.

jinin mal ve hizmet üretimiyle ilgili olmasıdır. Bu işlemde, tasarlanan aracın analizi ve sentezi yapılarak tasarımdan uygulamaya geçilir. Üçüncü olarak, teknoloji bir bilimdir. Teknolojik karar verme ile bilimsel karar verme eşdeğerdir. Son olarak teknoloji bir kültür aracıdır. Teknoloji çağımızdaki uygarlığın teknik ve beceri yönleri ile kişinin modern hayattaki yerini belirleme aracıdır.

2.2.2. İş (Teknoloji) Eğitimi ve Diğer Dersler

Teknolojinin bütün unsurlarını iş eğitimi dersi bünyesinde ve tam olarak incelemek mümkün değildir. Teknoloji sosyal değerler ve seçim yapma ile, fen bilgisi ve mühendislik bilimi ile, el sanatları veya bir parçanın tasarımıyla ilgili olabilir. bugüne kadar okulda öğrenciler tarafından serbestçe seçilen projeler, öğrencilerin yaşları ile tutarlı olmamıştır. Genel anlamda bu projeler tarihsel ve sosyal açıdan geniş bir bakış açısı vermeyen projeler olup, sınırlı görüşleri yansıtmaktadır. Başarıya ulaşmak istek ve heyecanı öğrencileri motive eden en önemli unsurdur. Ayrıca, okulda yapılan projeler öğrencilerin teknolojiyi tanımaları için bir araçtır. Programlarda tasarıma, hesaplama, bilimsel ilkelere, teknolojinin ve uygulamalı bilimlerin tarihine yer veren çeşitli derslerin aracılığı ile teknoloji tanımlanabilir. yine okul dışı gözlemlerle teknolojinin süreçleri, yöntemleri, kullandığı araç ve takımlar gerçeklere uygun olarak incelenebilir. Bazı öğrenciler diğer derslerde uygulanan yöntemlerle motive olmayabilirler. Bu tip öğrenciler için iş eğitimi dersleri ilgi çekici olabilir. Yetenekli ve meraklı öğrenciler için bu dersler, problem çözme özelliklerinden dolayı, meydan okuyucu ve ilgi çekicidir, yine öğrencilerin bu çalışmalara ne oranda katılacağı öğretmenin tecrübesine ve isteğine, öğrencilerin ilgi ve yetenekleri ile okulun ve çevrenin fiziki imkanlarına doğrudan bağlıdır¹².

2.2.3. İş (Teknoloji) Eğitiminin Uygulandığı Süreç

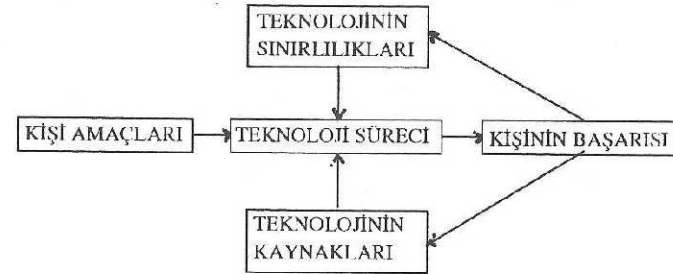
İnsan, kendi bedeni ve zihinsel yapısıyla teknolojik özelliklere sahiptir. Yüzyıllar boyu süren hayat tecrübesiyle, halta, ev, gıdaları pişirmek için ateş, beslenme ihtiyacını sürekli olarak karşılayabilmek için saban ve

12. Ibid. sh. 65-66

pulluğu buldu. Yay ve ok, onu daha verimli bir avcı durumuna getirdi. Kelimeler ve dil onun başkalarıyla anlaşmasını temin etti. Teknoloji, sadece televizyon, uzay yolculuğu, bilgisayarlar gibi en ileri düzeydeki mühendislikle eş anlamda düşünülmemelidir. Mesela bir çocuğun kumla bir kale yapması; sanatkarın görüşlerini çeşitli iletişim yollarıyla ifade etmesi, eğitimcinin görüşlerini aynı araçlarla ilemesi, bahçıvan, müzisyen ve bilim adamı grubundaki muhtelif kesimlerin kendi alanlarında yapacakları yenilikler teknolojinin kapsamına girmektedir. Kum üzerine kale yapma ile hava alanı tasarımı iki uç kabul edersek; teknoloji faaliyetlerinin karmaşıklığı iki uç arasında bir yerdedir. Bu görüşe göre her insan kendi çağında teknoloji üreticisidir.

Teknolojinin temel çevresini; kişi amaçları, sınırlı kaynaklar ve insan başarısına dayalı temel faktörler oluşturmaktadır. Okuldaki teknoloji kullanımı bakımından, ihtiyaç duyulan kaynakları da ifade etmek gerekir¹³.

Birincisi, problem çözmenin çeşitli aşamalarında kullanılmak üzere bilim, bilimsel yöntem ve bilimin ortaya çıkardığı birikmiş bilgi kaynaklarıdır. İkinci olarak, daha önceki teknolojik çalışmalardan gelen birikim ve üçüncü olarak da, insan gücü ve kişinin özel becerisine dayalı imkan ve kaynaklar teşkil eder. Zira, herhangi bir teknolojik çalışma için makine ya da el emeği kullanma kararı ekonomik ve politik olduğu kadar, teknolojik bir karardır.

Şekil-2 Teknolojik Sürecin Unsurları.

13. Ibid. sh. 65-66

3. İŞ (TEKNOLOJİ) EĞİTİMİNDE MUHTEVANIN SEÇİLMESİ, ÖĞRETİM İLKE, YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

3.1. İş (Teknoloji) Eğitiminde Muhtevanın Seçilmesi

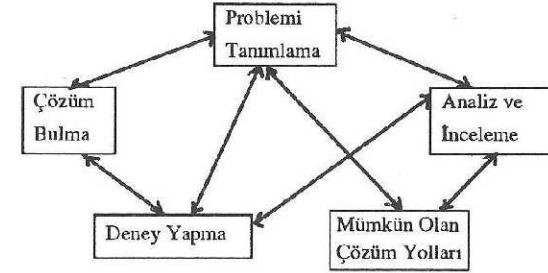
İş eğitiminde, belirlenen amaçlara erişmek için özel yöntemlerin uygulanması gerekir. Eğitim programlarının teknik, ekonomik ve sosyal gelişmelere ve aynı zamanda program geliştirme süreç ve tekniklerinde yapılan araştırma sonuçlarına göre sürekli olarak gözden geçirilmesi gerekir. İş eğitiminde hangi yöntem kullanılırsa kullanılsın, aşağıda belirtilen hususlar dikkate alınmalıdır¹⁴.

- Teknolojinin niteliklerini yansıtan araçlar okula getirilmeli ve her öğrencinin bu araçları incelemesine imkan tanınmalıdır.
- Uygulanacak yöntem iş hayatına dönük olmalıdır.
- Her öğrenci ürün, makina, araç, proje vb. ile doğrudan tecrübe sahibi olmalı, gözlem ve ölçme sonuçlarını bilimsel ilkelerle bütünleştirmelidir.
- Öğrenciler, görüşlerini yalnız kelimelerle değil, grafik etnik resim, plan, denklem ve formül biçiminde açıklayabilmelidir.
- Bu tür eğitim, yalnız bilgi biriktirmeye yönelik olmayıp; rehberlik, ilgi ve yeteneklerini bulma ve geliştirmeyi esas almalıdır.
- Teknoloji eğitimi daha önce belirtilen (teknolojiden haberdar olma, teknolojik sürece katılma, teknolojik bilgi ve beceri geliştirme) aşamalardan meydana gelmektedir.
- Teknoloji eğitiminde amaçlar merkezce belirlenmeli, ancak uygulamada mahalli imkan ve şartlar dikkate alınmalıdır.
- Öğrenmenin büyük bir kısmı sınıf içinden topluma ve iş hayatına kaydırılmalıdır.

3.2. İş (Teknoloji) Eğitiminde Temel İlkeler

İş eğitimi kız ve erkek öğrenciler için ortak olan genel kültürün bir parçasıdır. Sözkonusu eğitimin, sınıf içinde hangi teknikler uygulanırsa

uygulanırsa, belirli ilkeleri ihtiva etmesi gerekir. Bu ilkeler, deney, gözlem yapma, problem çözme ve tarihi yaklaşımdan oluşur¹⁵.

Şekil-3 Problem Çözmede İzlenen Aşamalar.

Sınıfta işlenen konuya, okuldaki fiziki araçlara, öğrencilerin seviyelerine göre izlenen yaklaşımlar değişir. Gözlem, somut olarak ilke ile cisim arasında ilişki kurulmasına; deney, bilimsel bir kavramın detaylı olarak açıklanmasına; problem çözme ise, öğrencilerin sorunlara bir bütünlük içinde yaklaşımlarına; tarihi yaklaşımda, insanın tarih boyunca yaptığı faaliyetlerin bilinmesine yardım eder. Konusunu ve öğrencilerini bilen bir öğretmen, çeşitli yaklaşımların ortak olarak kullanılması gerektiğini de bilir.

3.3. İş (Teknoloji) Eğitiminde Yaygın Olarak Uygulanan Yöntemler

Amaca ve konuya uygun öğretim yöntemi çok önemlidir. İş eğitiminin amacı, çalışma hayatının niteliklerini öğrenciye tanıtmak olup, yapılan faaliyetler üç ana grupta toplanabilir.

- Kitap ve broşür okuma, film izleme, konuşmacıları dinleme gibi başkalarının tecrübelerinden yararlanma.
- Meslekle ilgili oyunlar düzenleme, rol yapma, mülakat, okul atölyesinde çeşitli faaliyetlere katılma gibi yapay bir çevrede yapılacak etkinlikleri sürdürme.

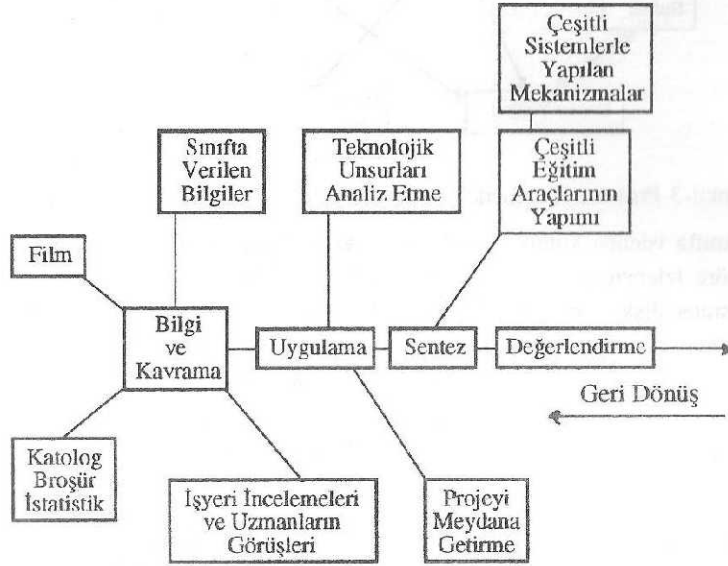
14. Ibid. sh. 107-108.

15. Ibid. sh. 108-115.

c) Daktilo yazma, bilgisayar kullanma, büro işlerine katılma ve çeşitli mesleklerle ilgili takımları kullanarak mal ve hizmet üretme.

İş (teknoloji) eğitimindeki önemli yöntemler ise, proje geliştirme (karar verme, planlama, ürünü veya hizmeti meydana getirme ve kontrol aşamalarından oluşur), ferdi ve küçük grup çalışmaları ve öğretimi ünite etrafında geliştirme gibi uygulamalardır¹⁶.

Şekil-4 İş Eğitiminde Yöntemlerin Uygulama Süreci.

3.4. İş (Teknoloji) Eğitiminde Uygulanabilecek Teknikler

İş eğitiminde uygulanan öğretim tekniklerinin esasını ferdi yeteneklerin geliştirilmesi teşkil eder. Öğrencinin ilgi ve ihtiyacı merkeze alınarak uygulanacak tekniklere esneklik verilmelidir. İş (Teknoloji) eğitimi için uygun yöntem ve teknikler düşünülürken, şu hususlar dikkate alınmalıdır:¹⁷

a) Teknoloji eğitiminin amacı, çeşitli faaliyetlerle öğrencilerin iş hayatının yorumunu yapmalarına yardım etmektir.

b) Bir mesleğin içindeki çeşitli işlerden ziyade iş hayatının bütününi tanıttıcı faaliyetlere önem verilmelidir.

c) Toplumdaki kaynakları kullanmak ve çevre ile ilişkiler kurmak iş eğitiminin temel ilkesidir.

d) İş eğitimi ile çeşitli programlar arasında ilişki kurmak esastır.

e) İş eğitimi programının genel ve mesleki alanlarla ilişkisi kurulmalıdır.

İş (teknoloji) eğitimi için tesbit edilen amaçlara sadece okul içinde yapılan çalışmalarla ulaşmak mümkün değildir. Alan incelemeleri de, sınıf içi laboratuvar çalışmaları kadar önemlidir. Sınıfta yapılacak faaliyetlerde, kendi içinde (sınıfça yapılacak olanlar, grupça yapılacak olanlar ve ferdi çalışmalar) üç grupta incelenmektedir.

4. İŞ (TEKNOLOJİ) EĞİTİMİNDE FİZİKİ ÇEVRE

DONATIMI

4.1. Fiziki Çevre ve Öğrenme

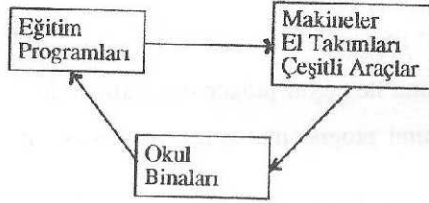
Öğrenme, öğrenci ile çevresi arasındaki karşılıklı etkileşimin sonucudur. İş (teknoloji) eğitiminde atelyelerde bulunan makine ve el takımları, kitaplar ve basılı kaynaklar ile fiziki mekan (bina) bu faaliyetlerin önemli boyutlarını teşkil eder.

Öğrenciler, bu çevre vasıtasıyla çeşitli kavramları tanımakta ve eğitim süreciyle karşılaşmaktadırlar. Etkileşim, öğrencide öğrenme isteği uyandırır ve kendi gayretleriyle daha fazla öğrenmeye yönelirse, başarı yüksek olur. İş eğitimi programlarının amacı, temin edilecek makine ve takımları belirler. Atelye, laboratuvar ve uygulama yerlerinde bulundurulacak makine, takım ve belgeler, eğitim programında belirlenmiş olan amaçları gerçekleştirmek için bir araçtır. Amaçların, öğrencilerde geliştirilecek davranışları açık olarak göstermesi gerekir. Belirli bir eğitim programını bitirmiş öğrencinin ne yapabileceği, ne bildiği ve ne gibi tavırlara sahip olması gerektiği amaçlarda belirlenmiş olmalıdır. Eğitim programındaki yeterlikler, satın alınacak makinelerin cinsini ve miktarını sınırlar. Programın amaçları ise, kazandırılacak yeterlikleri belirtir. Öğretilecek yeterlikler

16. Ibid. sh. 116-119

17. Ibid. sh. 130-132

temin edilecek makine ve takımlar da, yapılacak binanın şeklini ve büyüklüğünü açıklığa kavuşturur¹⁸.

Şekil-5 Eğitim Programı, Makine ve Takımları ile Okul Binaları Arasındaki İlişkiler.

4.2. İş (Teknoloji) Eğitiminde Atelye ve Laboratuvar Planlaması

Öğrencilerin çok yönlü gelişmeleri ve yönettirmelerini amaçlayan gerekli dersler, ilköğretim programında yer almıştır. Özellikle, çalışma hayatına yönelen dersler diğer derslerle bir ünite bütünlüğü içerisinde ve uygulamalı olarak, işlenecektir. Bu amaçla, ilköğretim okulu sınıflarının bulunduğu okullarda Teknik Eğitim (İş ve Teknik), Ev Ekonomisi ile İş Yönetimi ve Ticaret İşletme derslerinin uygulamaları için birer işlik (uygulama yeri) bulunmaktadır. Normal olarak 10 öğrencinin etkinlik alanı olarak düşünülen bu işlikler de, uygulama yapılırken, hiçbir öğrenci açıkta kalmadan serbestçe çalışıp, öğretmenin rehberliği ve kontrolü altında işlikte bulunan her aleti kullanma becerisini kazanacak ve bunları kolaylıkla deneyebilme fırsatını bulabilecektir¹⁹.

Atelye planı, ders araç ve gereçlerinin yüksek verimde kullanılması, kişilerin sağlık ve güven içerisinde çalışabilmeleri ve iyi bir işletmecilik sağlamak için hazırlanır. Atelyenin verimi, atelye binasının büyüklüğüne, araç ve gereçlerin çokluğuna bağlı olmayıp, herşeyden önce yapılacak sanatın ihtiyaçlarına göre planlanmasına bağlıdır. Atelye planının hazırlanmasında;

a) Meslek analiziyle, yapılacak iş veya sanatın gerektirdiği araç ve gereçler ile alet ve malzeme tesbit edilir.

b) Yapılacak işlemlerin genişliği ve bu işlerde çalışacak olanların sayısı gözönünde bulundurularak, bu faaliyetleri kapsayan binanın sağlanması gerekir.

c) Çevredeki mevcut atelyeler gezilerek, verimi düşürecek uygulamalardan kaçınılarak toplumun yeni isteklerine cevap verecek şekilde planlama yapılır. Atelye alanının büyüklüğü hesaplanırken, yapılacak işe göre tavan yüksekliği, makineler ve diğer araç-gereçler için döşeme alanı, yeter sayıda sandalye, masa ve dolaplar için alan bulunmalıdır. Ayrıca, atelyede çalışanlar için özel kullanım yerleri düşünülmelidir. Sipariş alma ve çalışma odaları ayrı olmalı, teşhir dolaplarına da yer verilmelidir²⁰.

Unutmamak gerekir ki; en verimli atelye, verilmiş belli genişlikte bir sahaya uydurulmuş atelye değil, öğretililecek mesleğin isteklerine cevap verebilecek şekilde planlanmış ve yapılmış atelyedir²¹.

İş eğitimi için atelye ve laboratuvarları planlarken, ayrıca birçok unsurun dikkate alınması gerekir. İş eğitimi'nde fiziki planlama bakımından şu genel ilkeler gözönünde bulundurulmalıdır²².

* **Gürültü** : Çalışanların üretim kapasitelerini, morallerini, verimlerini ve işe devamlarını olumsuz yönde etkileyen bir sorundur. En azından öğretmenin sesini duyurabileceği ve öğrencinin de yardım istediği zaman öğretmene danışabileceği sessiz bir oda bulunmalıdır. Atelyelerin, kütüphane gibi çalışma yerlerine açılan pencereleri olmamalıdır.

* **Renklerin Olumlu Etkisi** : Atelyelerde uygun renklerin kullanılması verimi yükseltir. Okul atelyelerinde, tehlikeli makine ve parçaları özel renklerle, tehlikeli bölgelerini özel çizgilerle ayırma gibi güvenlik tedbirleri alma gittikçe yaygınlaşmaktadır. Renkler, iyi düzenlendikleri zaman atelyelerdeki parlaklıkları azaltmakta ve daha güzel bir çalışma ortamı meydana gelmektedir. Özellikle duvar ve tavanlarda göz kamaştırıcı renklerden kaçınmak gerekir.

18. Ibid. sh. 169-170

19. İlköğretim Okulu Kılavuzu, "VII. İlköğretim Okulu İşsizlik Yönetim Kılavuzu", M.E.G.S.B. İlköğretim Genel Müdürlüğü Yayını, No: 255, Ankara 1983, sh. 165.

20. Kamuran ve Cemil Hamzaoğlu, Atelye İdaresi, GİM Güzel İstanbul Matbaası, Ankara-1972, sh. 16-17.

21. Gilbert G. Weaver (Ç.: Macit Karabay), Atelye Organizasyonu ve İdaresi, Ajans-Türk Matbaası, Ankara-1967, sh. 32.

22. Doğan, Teknoloji Eğitimi, sh. 172-175 ve 192.

* **Işık** : Işık ve renk birbiriyle yakından ilgilidir. Güneş ışığı elektrik ışığına her zaman tercih edilir. Atelyelerin aydınlatılması, pencere alanı ile atelyenin kapsadığı alanın arasında bulunan oran ile ölçülmektedir. Bu oran yaklaşık 1/4 olmalıdır. Pencere mümkün olduğu kadar tavana yakın olmalıdır.

* **Genel ve Özel Atelyeler** : Atelye sayısı, türü, biçimi ve ölçülerinin planlayıcı tarafından belirlenmesinde fayda vardır. Plancının hizmet götürdüğü öğrenci grubuna göre genel bir atelyenin mi, yoksa çalışma alanlarına göre özel atelyelerin mi daha iyi olacağını kararlaştırması gerekir. Günümüzdeki yönelmeler özel atelyelerden genel atelyeye doğru olmaktadır.

* **Atelye Alanı** : Uzmanlar, atelye uzunluğunun, atelye genişliğinin iki katından fazla olmamasını önermektedir. Bazı hallerde, bu oran 3/1 kadar da olabilir. Ancak, atelyenin uzunluğu arttıkça kontrol zorlaşır. Genişlik arttıkça da aydınlatma güçlenir. Atelyelerde, "öğrenci başına alan" faaliyetlere göre değişmektedir.

* **Takımhane ve Depo** : Atelyenin büyüklüğüne bağlıdır. Yine ağır takımların atelye içinde taşınması, atelye trafiğini engellememelidir. Takımların, panolara takılarak yerleştirilmesi yaygın bir uygulamadır. Öğrenciler tarafından çalışılan projeler için ayrı bir yere ihtiyaç vardır.

* **Eğitim Araçları** : Atelyede planlama, gösteri yapma ve toplantı faaliyetleri için, çeşitli eğitim araçları (tepegöz, video ve slayt makinesi gibi) ve yerler bulunmalıdır.

* **Makine ve Takımlar** : Makine ve takımlar satın alınırken; dersin sonuçlarıyla uygun olup olmadığı ve bakımlarının kolayca yapılabilirliğine dikkat edilmelidir. Öğrencilerin takım ihtiyaçları basit ve ucuz olmalı veya bazı takımlar okul atelyesinde yapılmalıdır. Satın alınan makine ve takımlar çeşitli uygulamalara imkan sağlayacak şekilde çok yönlü olmalıdır.

* **Diğer Hususlar** : Atelye planlamasında ; artıkların atılması, tozların toplanması, boya ve diğer artıkların temizlenmesi ve basınçlı hava sisteminin de kurulması gerekir. Atelyede, temizlik araçları için bir yer ile havalandırma imkanı ve ilkyardımcı tedbirleri alınmış olmalıdır.

Bütün bunların yanında; iş eğitiminin ileri sınıflarında üretim alanları gruplandırılarak, ayrı atelyeler (grafik, kağıt, tekstil ve deri gibi) oluş-

turulabilir. İş eğitimi için çeşitli fonksiyonları birlikte yürütecek çok amaçlı bir atelye ve burada bulunması gereken araç ve gereçler aşağıda gruplar halinde gösterilmiştir.

Ağaç İşleri	Metal İşleri	Tekstil
Şerit Testere Zımpara Tezgahı Ağaç Tornası Matkap	Torna Dokuma Matkap Zımpara Taşı Döküm Araçları Şekillendirme Araçları	Dokuma Tezgahı Baskı Araçları Boyama Araçları Dikiş Makinesi
Plastik	Seramik	Enerji ve Ulaştırma
Fırın Döküm Presi Kalıplar	Kalıplar Boya Araçları	Küçük Motorlar Elektrikli Tren Elektrik Motorları Transformatör Meteoroloji Araçlar
İletişim (Elekt.)	İşletme-Ticaret	İletişim (Grafik)
Çeşitli Cihazlar Modeller	Yazı Makineleri Fotokopi Hesap Makineleri İletişim Cihazları (Fax gibi) Diğer Büro Araçl.	Daktilo Baskı Araçları Fotoğraf Araçları

İş eğitiminin ileri sınıflarında ele alınması gereken konulardan biri, sanayinin teşkilatlanması ve işletmeciliklerdir. Bu amaçla oluşturulacak "işlet-

me (ticaret) laboratuvarında" bulunması öngörülen materyal ve araçlar aşağıda görülmektedir.²³

Materyal Kontrol Bölümü	Takım-Makina Kontrol Bölümü	Pazarlama Bölümü
Seçme	Seçme	Tüketici
Standartlar	Standartlar	İhtiyaçları
Satın Alma	Satın Alma	Satış
Envanter	Envanter	Reklam
Dağıtım	Yerleştirme	
Muhasebe	Bakım	
Personel Bölümü	Halkla İlişkiler Bölümü	Üretim Kontrol Bölümü
Öğretim	Yayın	Planlama
Denetim	Sergi	Tahmin Etme
Organizasyon	Okulda İlişkiler	Zamanlama
Amaç	Toplumla İlişkiler	Mühendislik
Teşvik Unsurları	Sanayi İlişkileri	
Değerlendirme		
Yükselme		
Teklifler		
Zaman Analizi		

İdareci, öğretmen ve öğrenciler, kazaları önlemek ve kötü şartları düzeltmek için işbirliği yapmalıdır. Atelyelerde işgüvenliğini kontrol etmek

23. Ibid. sh. 194-202

bakımından; genel fiziki durum, atelye düzeni, makineler, elektrik sistemi ve şahsi korunma hususlarını ihtiva eden bir form geliştirilerek, oluşturulacak bir komisyon tarafından uygulanıp sonuçlarının takip edilmesi faydalı olabilir.

4.3. Okul Atelye Yönetici ve Öğretmenlerinin Mesleki Özellikleri

Atelye yönetici ve öğretmenlerinin öğrencilerle okulun diğer öğretmenlerinden daha samimi ve yakın ilişkileri dolayısıyla, öğrencilerin alışkanlıkları ve karakteri üzerinde önemli etkiler vardır. Özellikle, atelye öğretmeni, okul idaresine karşı sadece okulda verilen atelye eğitiminin çeşidi ve niteliği bakımından değil, aynı zamanda öğrencilerin meslek seçimi ve bir işe yerleştirilmelerinden de sorumludur. Dolayısıyla, atelye yönetici ve öğretmenleri, görevlerinin bilgi ve sanat öğretme yanında, karakter eğitimini de kapsadığını her zaman bilmelidirler. Görevini başarı ile yerine getirirken, öğretmen üçlü bir rol oynar. Bu açıdan taşıdığı sorumlulukları; yönetici, denetleyici ve uygulayıcı olarak ifade etmek mümkündür.²⁴

4.3.1. Atelye Yöneticisi Olarak Öğretmen

- Okula giren öğrencinin tip ve özelliklerini inceler.
- Öğrencilerin morali ile ilgilenir.
- Kurs programları hazırlar.
- Öğretim etkinliklerini kontrol eder.
- Atelyenin yerleşik iş düzenini devam ettirir.
- Okul atelyesine içtenlikle sahip olur.
- Devamlı bir envanter yapar.
- Alet, malzeme ve cihazlar için bütçe hazırlar.

4.3.2. Atelye Denetleyicisi Olarak Öğretmen

- Öğrencilerin atelye faaliyetlerini denetler
- Gençlerin aralarındaki kişisel farklılıklara göre büyüme ve gelişmelerini gözettir.
- Atelyenin fiziki durumuyla ilgili kayıtlar tutar.

24. Gilbert, a.g.c. sh. 1-4.

c) En iyi öğrenim durumlarına göre, alet, cihaz ve makinaları seçer, hazırlar ve tahsis eder.

e) Verimli bir öğrenim için mesleğin malzemelerini temin ve tahsis eder.

f) Gelişme ve yenilikleri öğretebilmek için mesleki ilişkilerini devam ettirir.

4.3.3. Atelye Uygulayıcısı Olarak Öğretmen

a) Öğrencilere teknolojik bilgi ve beceriler öğretir.

b) Daha önce eğitim görmüş öğrencileri yönetir.

c) İleri yaştaki öğrencilerin tamamlayıcı beceriler kazanmasını sağlar.

d) Öğrencilerin gelecekte seçecekleri mesleklere yönelmelerine yardım eder ve onları hazırlar.

4.4. Atelye Öğretmenlerinin Beklenen Diğer Kişisel Özellikleri

Öğretmenin davranışları, sözleri ve alışkanlıkları, öğrencilerin yetişmesine örnek olmalıdır. İşin niteliği ve inceliği, görünüşleri ve davranışları, okulun ve atelyenin durumu; bütün bunlar her öğretmenin koyduğu ve yürüttüğü standartları yansıtır. Okul atelyesine giren ve birçok öğrenciyi mesleklerine hazırlamada görevli olan öğretmenin, mesleki bilgi, beceri ve liyakata sahip olması gerekir. Her öğrenci, diğerinden şu veya bu sebeple farklıdır. Bazıları arkadaş canlısı, sıcak yuvalardan gelmiş, iyi yetiştirilmiş, öğretime ve yönlendirmeye elverişli durumdadır. Bazıları ise, mutsuz yuvalardan gelmiş, kötü yetiştirilmiş, asi olmaya eğilimli ve gelecekte ümitlerini kesmiş durumdadırlar. Doğru teknikler kullanılmadığı takdirde, hepsi de öğretime ve ödevlere karşılık verirler²⁵. Başarılı bir atelye öğretmenin kişisel niteliklerini şöyle gruplandırmak mümkündür.

a) Bencil Olmama : Karşılığında menfaat beklemeden başkalarına birşeyler verebilme veya yardım edebilme.

b) Doğruluk : Kişi olarak hoşlanmasanız bile herkese karşı tarafsız olma.

25. Ibid. sh. 5-7.

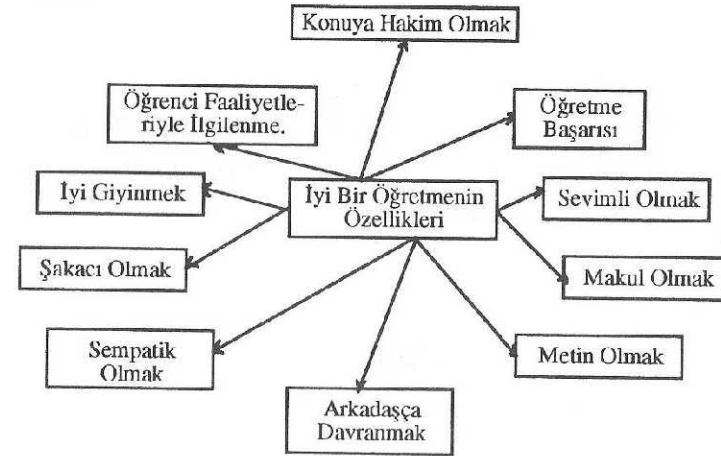
c) Açık fikirlilik : Olayları diğer kişiler açısından görebilme.

d) Sabır : Sinirlenmeden ve rahatsız olmadan dersi tekrarlamaya, önemli noktaları, maharetleri hatırlatmaya istekli olma.

e) Olgunluk : Başkalarının yanlışlarını ve başarısızlıklarını tartışırken, dar görüşlülükten sakınmak.

f) Kendi kendini kontrol : Karşılanması zor olan durumlarda kendine hakim olma.

Bu sayılan özellikler aşağıdaki şekilde daha belirgin olarak görülmektedir.

Şekil-6 : İyi Bir Öğretmenin Özellikleri.

4.5. Atelye Yöneticisi ve Öğretmenliği'nde Başarı Şartları

Atelye yönetiminde pratik beceri ve teknik bilgi önemli olmasına rağmen, genellikle iş verimliliğinde rol oynayan şey, kişisel niteliklerdir. Okul yönetimi ve öğrencilerin beklentileriyle, bu arada olabilecek talep ve tenkitler karşısında öğretmen kendi eksikliklerini tamamlayabilmelidir. Okulun topluma yönelik fonksiyonel görevini yerine getirebilmesi için, atelyelerin verimli olarak işletilmesi gerekir. Yönetici, öğretmeni değerlendirirken; öğrenci morali, başarı ve devam durumu ile tamamlanan işin nitelik ve niceliklerini esas almalıdır. Bu noktada, her iki grubun değerlendirmede önem verdikleri tanımları da incelemek gerekir²⁶.

26. Ibid. sh. 9-10.

4.5.1. Öğrencilerin Atelye Öğretmenini Değerlendirmesi

- a) Öğrenci sorunlarını anlaması,
- b) Öğretim sırasında, öğrenciyi azarlamamak,
- c) Tarafsızlık göstermek,
- d) Nezakete dayalı bir disiplin uygulamak,
- e) Ne öğretileceğinin bilinmesi ve onun cazip hale getirilmesi
- f) Her öğrencinin kişiliğine değer vermek,
- g) Konuşma ve davranışla örnek olmak,
- h) Verilen ödevlerin makul olması ve takip edilmesi,
- ı) Dış görünüş itibarıyla düzgün olmak,
- i) Arkadaş canlısı ve şakacı bir kişilik özelliğine sahip olmak.

4.5.2. Okul Yönetiminin Atelye Öğretmenlerini Değerlendirmesi

- a) Diğer öğretmenlerle işbirliği,
- b) Öğretimde ustalık,
- c) Sorumluluk isteği,
- d) Zorluklar karşısında beceriklilik,
- e) Sosyal görev ve etkinliklere katılma isteği,
- f) Kişisel görünüş ve iyi karakter,
- g) Okula, öğrenciye ve mesleğe bağlılık,
- h) Öğrencilerin başarı ve yükselmeleri konusunda ilgili olmak.

Unutmamak gerekir ki, günümüzün nesli mantık çerçevesi içerisinde muamele görmeye yatkın olup, kişisel haysiyeti gözetilmezse istenen görevi yerine getirmeyecektir. Onlarla olan ilişkideki beceri veya başarı, öğrenci-öğretmen işbirliğinin derecesini tayin eder.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

İş (teknoloji) eğitimi, eğitim sistemimizin bütünü içinde eski olduğu kadar yeni bir kavramdır. Bugünkü şartlar altında; sözkonusu eğitimin önemi, ilgili çevreler ve kamuoyu tarafından anlaşılmalı değildir. Bilhassa, temel eğitim okulu yöneticileriyle, iş eğitim öğretmenlerine bu konuda önemli görevler düşmektedir.

İş eğitiminin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve tüm eğitim sistemi içinde yer bulması; üniversite, sanayi kuruluşları ve bu alanda birikimi olan diğer kuruluşların bilimsel ve finansal açıdan desteğine bağlıdır.

Fiziki donatım eksikliklerinin asgari düzeyde karşılanması ve programlara yönelik araç-gerceğin temini gerekir. Diğer önemli bir sorun da, iş (teknoloji) eğitimi dersini okutacak öğretmenlerle ilgilidir. Tahmin ve tesbitlere göre, bu alanda bransa göre öğretmen değil, ders yükü az öğretmen tercihi yapılmaktadır.

Alınacak tedbirlerin başında, öğretmen kaynağını belirlemek gelmektedir. Zira, iş eğitimi dersi için yetişmiş ve bu gün sayıları binlerle ifade edilen öğretmenlerin görevlendirilmesi gerekir. Çünkü iş eğitimi öğretmeni, özel nitelikli öğretmen tipidir. Bunun yanında, okullarımızda uygulan iş eğitimi dersleri, kendi içinde farklılık göstermemeli, dersin ve bu dersi yürüten öğretmenlerin öğrenci nazarında ağırlıklı bir yeri olmalıdır. Mevcut uygulamaya göre, İş eğitimi dersi kendi içinde 4 (dört) ayrı ders niteliği taşıdığı halde, notlar birleştirilerek ve tek not olarak verilmektedir. Bu durum ise, her bir dersi yürüten öğretmenler için problem teşkil etmektedir.

Hızla 8 yıllık ilköğretim uygulamasına geçilmesi gereken ülkemiz bakımından, yukarıda özet halinde sayılan problemlerin öncelikle çözümlenmesi gerekir. Yapılacak çalışmalardan biriside, temel eğitimin altyapısını oluşturmak ve toplumu bilgilendirmek suretiyle, bu alanda yeni bir seferberlik başlatmaktır.